Duurzaam inkopen door de overheid

Duurzaamheid is hot. Na Al Gore is iedereen bezig met het ecosysteem en de toekomst hiervan. Ook de centrale overheid ziet het als haar taak om haar inkopen duurzaam te laten zijn. De overheid wil concrete stappen zetten naar een duurzame samenleving en geeft zelf het goede voorbeeld.

Jaarlijks besteden overheidsorganisaties meer dan 40 miljard euro aan inkopen en diensten. Door als overheid duurzaam in te kopen, krijgt de markt voor duurzame producten een stevige impuls. De overheden hebben duidelijke doelen gesteld: het Rijk wil in 2010 voor 100 procent duurzaam inkopen; gemeenten, provincies en waterschappen minstens 50 procent. De doelstelling voor het rijk om 100 procent duurzaam in te kopen betekent concreet dat alle inkopen van het rijk moeten voldoen aan de beschikbare criteria voor duurzaam inkopen.

Criteria

Senter Novem heeft de opdracht gekregen voor de verschillende productgroepen die de overheid inkoopt duurzaamheidcriteria te formuleren. De productgroep groenvoorzieningen is in concept klaar. Namens de VHG hebben de heren D. van Uden van BTL Advies BV en W. van Ginkel van de Koninklijke Ginkelgroep deelgenomen aan het overleg. Het conceptrapport kunt u vinden op de website van Senter Novem. Ondanks het feit dat de inspraaktermijn al lang is verstreken, is het rapport nog niet definitief.

Wat is beoordeeld?

Het hele inkoopproces van de overheid wordt verdeeld in een voorbereiding-, een specificatie- en een gebruiksfase.
In de voorbereidingsfase voor realisatie van groenvoorzieningen wordt gekeken naar:

- **Ontwerp**
  Inkoop beperkt zich in dit productonderdeel tot ontwerpende dienstverlening, maar hier geldt dat gemaakte keuzes in hoge mate bepalend zijn voor de invulling van duurzaamheidaspecten binnen de onderdelen aanleg en onderhoud.
- **Aanleg**
  Binnen dit onderdeel van de productgroep wordt het ontwerp vertaald naar een uitvoeringsplan en een bestek. Inkoop binnen dit productgroeponderdeel kan betrekking hebben op planvormende dienstverlening, maar het zwaartepunt ligt op het inkopen van materialen en uitvoerende dienstverlening.
- **Onderhoud**
  Net als bij voorgaand productgroeponderdeel geldt hier dat inkoop in enige mate betrekking kan hebben op planvormende dienstverlening, maar vooral gericht is op het inkopen van materialen en uitvoerende dienstverlening.

Voor elk van deze drie onderdelen worden (indien relevant) duurzaamheidaspecten beoordeeld ten aanzien van:

- Opstellen van plannen
- Verwerven van plantmateriaal
- Toepassen van bemesting
- Bestrijden van ongewenste kruiden, ziekten en plagen
- Verzamelen en verwerken van groenrestproducten
- Interne milieuzorg
- Vakmanschap uitvoerders

Waar gaat het nu om?

Het opstellen van plannen komt in zowel ontwerp, aanleg als onderhoud voor. De criteria blijven overwegend beperkt tot het formuleren van een milieuparagraaf. Dit is een kernachtig document dat puntsgewijs de duurzaamheidaspecten van plantmateriaal, groenrestproducten, ongewenste kruiden en meststoffen benoemt en aangeeft hoe het plan hierop inspeelt en welke afwegingen aan de gemaakte keuzes ten grondslag liggen. Senter Novem constateert gelukkig wel dat veel winst op het gebeid van duurzaamheid valt te behalen door het verplicht stellen van een beheertoets. In de planvorming wordt getoetst of groenvoorziening en de daaraan gekoppelde functies en kwaliteiten over een langere periode op een duurzame wijze in stand worden gehouden. Voeg hier een financiële paragraaf aan toe en er ontstaat een 'beheerdocument'. In onze ogen is het een gemiste kans dat dit document niet verder wordt uitgewerkt en dat niet vastgelegd wordt welke onderdelen het moet bevatten.

Diverse manieren

De kwaliteit van plantmateriaal is eenvoudig te formuleren. De eisen van de keurmerken EKO en Milieukeur garanderen een duurzame productie van het plantmateriaal, doordat er ondermeer stringente bovenwettelijke eisen zijn met betrekking tot het gebruik en de toepassingsmethodiek van meststoffen en bestrijdingsmiddelen. Uitval van plantgoed kan op diverse manieren leiden tot extra milieubelasting (onkruidgroei, groenrestproducten, extra teelt, transport en aanplant). Het is dan ook van belang om de kans op uitval zoveel mogelijk te beperken. Hierin spelen uiteraard een goede plantkeuze, een geschikte groeiplaats en een juiste methode van aanleg en onderhoud een hoofdrol. Ondersteunende factor hierbij is om plantmateriaal aan te schaffen dat de zekerheid van een goede kwaliteit biedt. De kwaliteitseisen voor teeltmateriaal en de controle hierop zijn wettelijk geregeld binnen het Keuringsreglement Naktuinbouw.
Het stellen van deze criteria is relatief makkelijk. Dit zelfde geldt voor het stellen van eisen aan bemesting en afvalstoffen.
De VHG vindt dat het conceptrapport zich teveel richt op de kwaliteit van het materiaalgebruik. De regels zijn makkelijk te formuleren en er is soms al een structuur van controle en toetsing. Maar dat is ruimschoots onvoldoende.

Uitvoering

In het concept is naar onze mening veel te weinig aandacht voor de uitvoering van de werkzaamheden. Hier liggen naar onze mening grote kansen om duurzaam te werken. Ook wanneer het op de uitvoering aankomt wordt vooral ingegaan op de eisen van plantmateriaal en bemesting. In de specificatiefase, één van de drie eerder genoemde fasen van het inkoopproces, ligt de nadruk op praktische en concrete zaken als plantmateriaal en bemesting. Volgens de VHG dragen deze aspecten minder bijdragen aan de duurzaamheid van groenvoorzieningen dan planmatig en structureel werken en een goede uitvoering. Mogelijke methoden/criteria om partijen te stimuleren tot planmatig en structureel werken en een duurzame uitvoering zijn:

- Streven naar meerjarige onderhoudscontracten waarbij de uitvoerende partij (mede-) verantwoordelijk wordt gesteld voor de duurzame instandhouding van de groenvoorziening, van het functioneren van de groenvoorziening en voor de milieubelasting van het onderhoud.
- In prestatiecontracten de aannemende partijen uitdagen om zelf te komen met duurzame of milieuvriendelijke voorstellen voor aanleg of onderhoud van groenvoorzieningen.
- Aanleg en onderhoud van beplantingen gecombineerd aan te besteden (bijvoorbeeld aanleg en 5 jaar onderhoud) om daarmee de uitvoerende partij verantwoordelijk te maken voor de (duurzame) kwaliteit van het werk. Dit kan mogelijk worden beschouwd als een eerste stap naar een life-cycle benadering.

We denken dat een eerste aanzet is gegeven aan een ontwikkeling van duurzaam inkoopbeleid door de overheid. Het moet echter het stadium van eenvoudig te toetsen regels ontstijgen. Doet het dat niet dan zal het enkel tot meer administratieve lasten voor de bedrijven leiden. Dat is wel het laatste waarop we zitten te wachten. ■